

ISPARTA REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE SİBER ZORBALIK ARAŞTIRMASI SONUÇ RAPORU

NE ARAŞTIRDIK?

Isparta Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından yürütülen “**İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Araştırması**” temelinde Ortaöğretim kademesine devam eden ve gelişim dönemi itibarıyla risklere daha açık olan öğrencilerimizi hedef almıştır. Bu dönemdeki gençlerimizin siber zorbalık durumları ve internet kullanım özellikleriyle ilgili bilgi toplayarak, internet bağımlılığı riskini ortaya koyabilmek ve bağımlılığı artıran dinamiklerle ilgili çözüm önerileri oluşturabilmek amaçlanmıştır.

NEDEN ARAŞTIRDIK?

TÜİK tarafından 2016’da yayınlanan, yaş grupları (16-74 yaş grubu) arasındaki teknoloji kullanımının karşılaştırıldığı araştırma sonucunda, internet kullanım oranının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24 olarak tespit edilmiştir. Özellikle ergenlik ve ön yetişkinlik dönemine işaret eden bu aralık, gençlerin popüler kültür bağlamında her türlü yeniliği ve gelişmeyi takip etmesiyle açıklanabilir. Bunun yanında bu dönemdeki bireylerin akran ilişkilerinde yaşadığı çatışmalar, yer yer zorbalığı pekiştiren davranış örüntülerinin sergilenmesine neden olabilmektedir. Son yıllarda bu zorbalık davranışlarının sanal ortam üzerinden de yapıldığı ve siber zorbalık olarak tanımlanan sorunların fazlasıyla ortaya çıktığı görülmektedir.

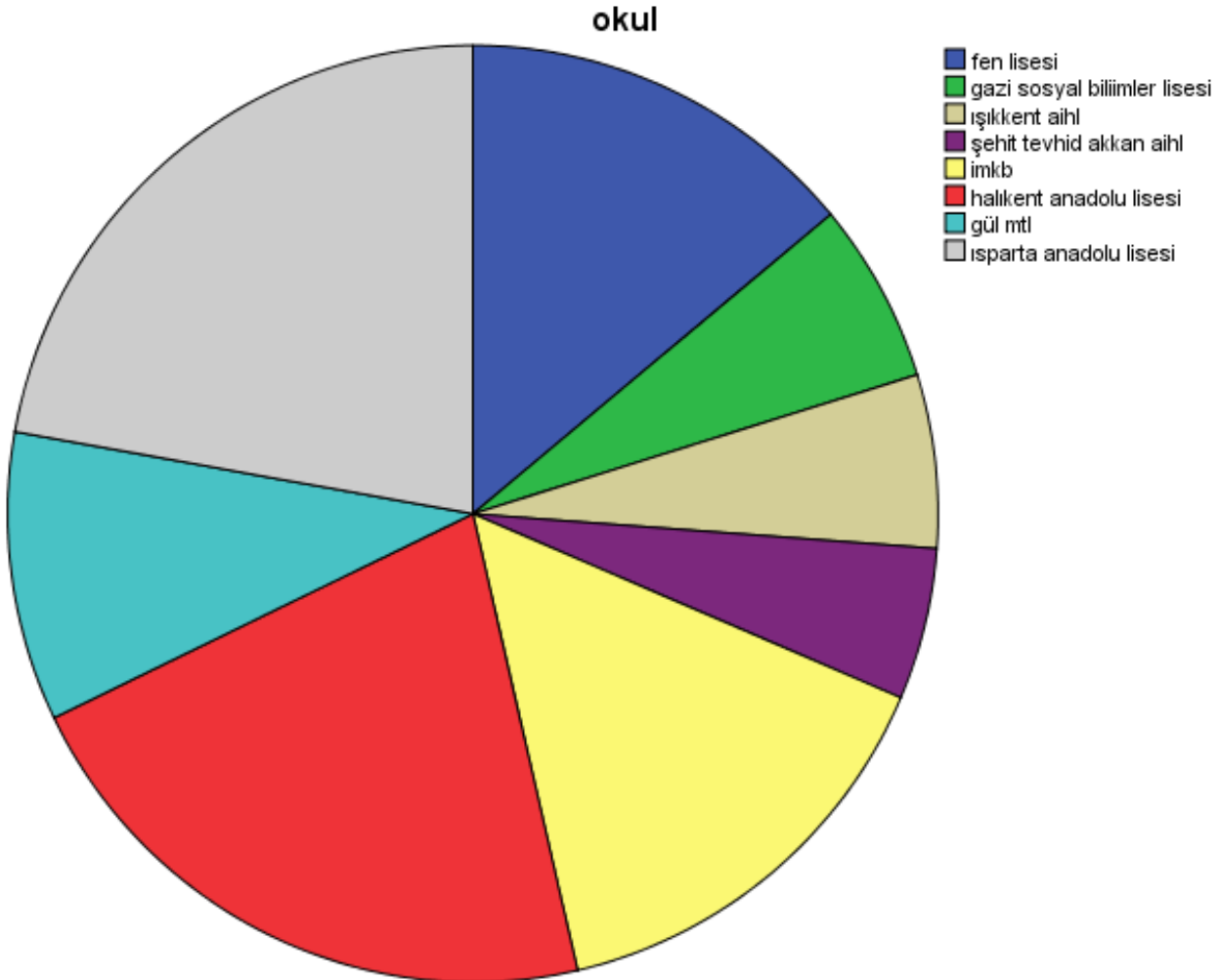

Araştırma kapsamında sekiz farklı ortaöğretim kurumunda uygulama yapılmış; uygulamada Young İnternet Bağımlılığı Testi - Kısa Formu (Yibt-Kf), Siber Zorbalık ve İnternet Saldırıcılığı Tarama Anketi ve kurum tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Toplanan veriler istatistiki yöntemlerle incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar paylaşılmıştır.

NASIL ARAŞTIRDIK?

ARAŞTIRMAYA KATILAN OKULLARIMIZ

NELER BULDUK?

1 - İNTERNET BAĞIMLILIĞI HERKES İÇİN RİSK

	N	Ortalama	Riskli Aralık
İnternet Bağımlılığı	401	27,12	12-60/36 ÜSTÜ
Siber Mağduriyet	401	10,53	9-45/27 ÜSTÜ
Siber Zorbalık	401	9,89	9-45/27 ÜSTÜ

Araştırma grubunun internet bağımlılığı ortalaması 27,12 olarak tespit edilmiş olup, riskli aralığın altında bir sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Ancak elde edilen ortalamanın riskli aralığın başlangıç eşiğinde sayılabilecek bir yapıda olması gözden kaçırılmamalıdır. Okulların ortalamaları arasında ciddi bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durum bağımlılığın herkes için risk olduğunu göstermektedir.

2-Sınıf seviyesine göre internet bağımlılığında fark oluşabiliyor

İnternet bağımlılığı sınıf seviyesine göre değişiklik göstermektedir. 9. sınıflar 11. sınıflardan; 10. sınıflar ise hem 11. hem de 12. sınıflardan daha fazla internet bağımlılığı durumuyla karşı karşıyadır. Bu durum 11 ve 12. sınıfların yaklaşan üniversite sınav süreci hazırlıkları nedeniyle akademik çalışmaya ağırlık verilmesi ile ilişkili olabilir.

	N	Ortalama	
İnternet Bağımlılığı	9 sınıf	104	28,23
	10 sınıf	105	29,50
	11 sınıf	95	24,97
	12 sınıf	97	25,48
	Toplam	401	27,12

3- Erkekler siber zorbalığa daha çok başvuruyor

Siber zorbalık davranışları sergileme erkek öğrenciler lehine farklılık göstermektedir. Diğer bir deyişle erkek öğrenciler, kız öğrencilere kıyasla siber zorbalık davranışlarında daha belirgin durumdadır.

	Cinsiyet	N	Ortalama
Siber Zorbalık	Kız	205	9,58
	Erkek	196	10,21

4- Çok internet kullanan ebeveynlerin çocukları çok; az kullananları az internet kullanır

	Anne-baba internet kullanım durumu	N	Ortalama
İnternet Bağımlılığı	Kullanmıyor	38	25,81
	Az	133	26,66
	Orta	206	27,42
	Çok	24	29,25
	Toplam	401	27,12

İnternet bağımlılığı ortalamalarına bakıldığında; ebeveynleri internet kullanmayanlardan, çok kullananlara doğru artarak ilerleyen bir değişimin olduğu gözlenmektedir. Diğer bir deyişle kullanmıyor, az kullanıyor, orta düzeyde kullanıyor ve çok kullanıyor derecendirmesinin öğrencilerin internet bağımlılığı için de söylenebileceği görülmektedir. Bu noktada ebeveynlerin sağlıklı ve makul sürelerle internet kullanımını konusunda gençlere model olması beklenmektedir.

5- Siber zorbalık ya da siber mağduriyet durumu yaşamada anne baba tutumları etkilidir

Siber zorbalık ve mağduriyet durumları anne baba tutumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer bir deyişle anne ve babaların

çocuklarını yetiştirirken kullandığı tutum ve yaklaşımlar, çocukların internet ortamında sergiledikleri davranışlar üzerinde belirleyicidir. Gençlerin siber zorbalık sergileme ve siber zorbalığa maruz kalma durumu baskıcı ve tutarsız aile yapılarında, demokratik ortamı barındıran aile yapılarına göre daha fazladır. Bu durum çocukları yetiştirirken sergilenen olumsuz yaklaşım kalıplarının, gençlerin davranışlarında kendisine yer bulabileceği gerçeğini göz önüne getirmektedir. Baskı gören genç, çevresine karşı zorbaca tavırlar sergileyebilecek, bazı durumlarda ise mağdur pozisyonuna düşebilecektir.

	Anne Baba Tutumu	N	Ortalama	FARK
Siber Mağduriyet	Aşırı koruyucu	86	10,76	Baskıcı>Dem
	Baskıcı	47	11,19	Tutarsız>Dem
	Tutarsız	27	11,88	
	Demokratik	241	10,17	
	Toplam	401	10,53	
Siber Zorbalık	Aşırı koruyucu	86	10,09	Baskıcı>Dem
	Baskıcı	47	11,04	Tutarsız>Dem
	Tutarsız	27	11,00	
	Demokratik	241	9,46	
	Toplam	401	9,89	

6-Anne babalar internet kullanımı konusunda çocuklarını sağlıklı kontrol etmelidir

	Anne babanın teknoloji kullanımı konusunda çocukları kontrol durumu	N	Ortalama
İnternet Bağımlılığı	Evet	273	26,82
	Hayır	128	27,78

İnternet kullanımı konusunda kontrol edilmeyen öğrencilerin, kontrol edilen öğrenciye kıyasla daha fazla internet bağımlılığı riskini taşıdığı görülmektedir. Ayrıca öğrenci dağılımlarına bakıldığında %32'lik bir kesimin anne ve babası tarafından internet kullanımı noktasında hiç kontrol edilmediği görülmektedir. Bu konuda ebeveynlerin sağlıklı bir iletişim örüntüsüyle kontrol edici tutumlar sergilemeleri yerinde bir adım olabilir.

7- Sosyal medya hesabı olan gençler internet bağımlılığına daha yakın

	Sosyal medya hesabına sahip olma	N	Ortalama
İnternet Bağımlılığı	Evet	357	27,66
	Hayır	44	22,77

İnternet bağımlılığı, sosyal medya hesabına sahip olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Sosyal

medya hesabı olduğunu ifade eden gençlerin, hesabı olmayanlara göre ciddi bir farkla internet bağımlılığı tehlikesi taşıdığı söylenebilir. Bunun yanında gözden kaçırılmaması gereken diğer bir husus sosyal medya hesabına sahip olmayla ilgili dağılımlarda bulunmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen 401 öğrencinin %90'ı sosyal medya hesabı olduğunu söylerken sadece %10'luk bir dilim sosyal medya kullanmadıklarını belirtmiştir. Göz önünde bulundurulması gereken nokta, internet ve teknoloji kullanımı gerçeğinin yalın bir şekilde değerlendirilmesi ve sahip olmayı sınırlandırmadan çok, nasıl kullanılması gerektiğinin öğretilmesi ile ilgili olmalıdır. Çünkü toplumun çok büyük bir yüzdesi artık interneti her yönüyle kullandığından, medya ve teknoloji okuryazarlığı konusunda herkesin eğitilmesi ihtiyaç haline gelmiştir.

8- İnternete erişim sağlanan yere göre bağımlılık ve siber zorbalık sergileme durumu farklılık gösterebiliyor

	İnternete Ulaşılan Yer	N	Ortalama
İnternet Bağımlılığı	Ev	372	27,32
	İnternet kafe	16	26,43
	Okul	13	22,30
	Toplam	401	27,12
Siber Zorbalık	Ev	372	9,79
	İnternet kafe	16	12,18
	Okul	13	9,92
	Toplam	401	9,89

İnternet kafeden internete ulaşan ve vakit geçiren gençlerin, ev ve okuldan internete ulaşanlara kıyasla daha fazla siber zorbalık

davranışı sergilediği söylenebilir. Bu durum, ortam özelliklerinin öğrencilerin teknolojiyle ilgili davranışlarını etkilediğini göstermektedir. Diğer yandan ortalamalara dikkat edildiğinde internete evden ulaşanların bağımlılık puanlarının daha ön planda olduğu gözlenmektedir. Bu da ev ortamındaki kontrolsüz ve süre sınırlamasız internete girişlerin bağımlılık riskini artırdığını göstermektedir. Dikkat çekici diğer bir durum ise hem internet bağımlılığı hem siber mağduriyet hem de siber zorbalığın okuldan erişilen internet ortamında daha az sergilendiği yönündedir. Okullarımızda sunulan internet ve teknolojiye erişim imkânlarının bu bağlamda tekrar değerlendirilmesi ve zenginleştirilmesi gerekmektedir.

9- İnternete giriş amacı bağımlılıkta belirleyicidir

	İnternet Kullanım Amacı	N	Ortalama	FARK
İnternet Bağımlılığı	Sosyal medya	221	27,67	S.M-Oyn>Eğitim Sos Med>Eğitim Sohbet>Eğitim Oyun>Eğitim
	Sohbet	62	27,40	
	Oyun	47	27,12	
	Eğitim-okul	37	21,54	
	Sosyal medya ve oyun	34	29,14	
	Toplam	401	27,12	

İnternet bağımlılığı, gençlerin interneti kullanım amaçlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. İnternete sohbet, oyun, sosyal medya gibi amaçlarla ulaşan gençlerin, eğitim ve okul içerikleriyle ilgili kullanımları amaçlayanlara kıyasla internet bağımlılık düzeyleri ciddi şekilde daha fazladır. Hatta birden fazla amaç durumunu gösteren sosyal medya-oyun ikilisi en çok bağımlılık yapıcı kombinasyon olarak dikkati çekmektedir. Ortalamalara bakıldığında bağımlılıkla ilgili seviyenin sosyal medya-oyun, sosyal medya, sohbet, oyun ve eğitim-okul olarak sıralandıkları görülmektedir. İnternetteki eğitim ve okul içeriklerinin zenginleştirilmesinin ve her öğrencinin keyifle vakit geçireceği tasarımlara dönüştürülmesinin en azından öğrencilerin dikkatini çekerek söz konusu dengesiz dağılımı değiştirebileceği düşünülmektedir.

10- Dikkat!!! Süre arttıkça bağımlılık riski artıyor

	Günlük internet kullanım süresi	N	Ortalama	FARK
İnternet Bağımlılığı	30 dakika-1 saat	81	22,2593	4>2-4 4>1-2
	1-2 saat	131	24,2977	4>30 DK
	2-4 saat	134	29,3284	2-4>1-2
	4 saat ve üstü	55	35,6909	2-4>30 DK 1-2>30 DK
	Total	401	27,1297	

İnternet bağımlılığı, internette kalınan süreye göre anlamlı farklılık göstermekte, süre arttıkça bağımlılık riski de artmaktadır. Burada dikkat çekici husus ortalamalar incelenince ortaya çıkmaktadır. Ortalamalara göre sürenin kademeli olarak artışıyla bağımlılık derecesinin de arttığı görülmektedir. Bu sonuç, internette kalınan sürenin kontrolsüzlüğünün ciddi risk unsuru barındırdığını ve gerekli önlem alınmazsa bağımlılığın şiddetlenmeyeceğini göstermektedir.

11- Başarılı öğrenci internet bağımlılığı tuzağına daha az düşüyor

Öğrencilerin internet bağımlılığı seviyeleri, algıladıkları okul başarısına göre farklılık göstermektedir. Bu fark ders başarısını 'iyi' olarak tanımlayanlar lehinedir. Yani, eğitsel başarısı düşük olan öğrencilerin internet bağımlılığı durumu, ders başarısı daha iyi olan öğrencilere göre daha riskli durumdadır. Bu durumun zamanı etkili kullanma faktörüyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Derslerine daha fazla vakit harcayan, internet kullanımını konusunda kendisini kontrol edebilen öğrenciler başarılı olabilmektedir.

	Algılanan okul başarısı	N	Ortalama
İnternet Bağımlılığı	İyi	224	26,22
	Kötü	177	28,27

12- Kitap okumak internet bağımlılığı riskini düşürüyor

Öğrencilerin internet bağımlılığı seviyeleri kitap okuma alışkanlıklarına bağlı olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Hiç kitap okumam diyen öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri, haftada bir kitap okuduğunu ifade eden katılımcılara göre daha yüksektir. Bu durum kitap okumanın internet bağımlılığı ile mücadelede etkili bir yol olduğunu göstermektedir.

	Kitap okuma sıklığı	N	Ortalama	FARK
İnternet Bağımlılığı	Haftada bir kitap	80	25,61	Hiç Okumam > Haftada Bir
	Ayda bir kitap	153	26,86	
	Yılda birkaç kitap	100	26,89	
	Yılda bir kitap	33	29,78	
	Hiç okumam	35	29,88	
	Total	401	27,12	

13- İnternet bağımlılığıyla mücadelede boş zaman etkinlikleri edinmenin ve hobilere sahip olmanın rolü büyüktür

	Katılım gösterilen egzersiz veya etkinlik var mı?	N	Ortalama
İnternet Bağımlılığı	Var	182	26,79
	Yok	219	27,40

Ortalamalara dikkat edildiğinde herhangi bir etkinlik ya da egzersize katılım gösteren öğrencilerin internet bağımlılığı puanları, katılmayanlara kıyasla daha düşüktür.

Bu durum sosyal ve sportif etkinliklerin internet bağımlılığı ile etkin mücadelede yol gösterici olabileceğini ortaya koymaktadır.

Öneriler

- ⇒ Okullardan alınan bilgiler bağımlılıkla mücadelenin çözümünde eğitim verme ve bilgilendirme faaliyetlerinden daha çok, uygulama yapılan grup temelli içeriklere ve yapılandırılmış grup eğitimlerine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu konuda TBM (Türkiye Bağımlılıkla Mücadele) ile ilgili çalışmaların dikkatle takibi gerekli görülmektedir.
- ⇒ Zorbalığın her türüsü ile ilgili okul genelinin (öğrenci, idare, öğretmenler, yardımcı personel) dâhil edildiği kapsayıcı çalışmalar ve önleyici projeler yürütülmesi gerekmektedir.
- ⇒ Parçalanmış ailelere mensup öğrencilerin siber zorbalığa daha çok başvurduğu sonucu, aileler ile yapılacak toplantı ve eğitimlerde gündeme getirilmeli; boşanmanın çocuk üzerinde yaratacağı riskli durumlar ve çocuğun takibinin sürdürülmesi hususu ele alınmalıdır.
- ⇒ Anne baba tutumlarının siber zorbalık ve mağduriyet üzerindeki etkisinden hareketle ailelere; anne baba tutumları, ebeveynlik becerileri, gelişim özellikleri ve ergenle iletişim konularını kapsayan seminerler verilmelidir. Hatta bu seminerler aile eğitimi formatında daha uzun süreli hale getirilebilir.
- ⇒ Anne babaların internet kullanımı konusundaki tavırları doğrudan çocuklarını etkilemektedir' sonucu, ailelerin teknolojinin kullanımı konusunda model olması gerekliliğini ortaya koymaktadır.
- ⇒ Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte biri internet kullanımı konusunda ailelerinin kendilerini kontrol etmediğini ifade etmektedir. Bu durum kontrolsüzlükten doğabilecek sorunları gösterici niteliktedir. Ailelerin çocuklarını etkin takibi ve olumlu yönde teşviki önemli olduğu için aileler bu konuda bilgilendirilmelidir.

Öneriler

- ⇒ İnternet bağımlılığının en güçlü dinamiklerinden olduğu görülen süre sorunu konusunda öğrencilerde farkındalık geliştirmek gereklidir. Bu konuda öğrencilerin internet kullanım zamanlarında değişkenlik (günün farklı saatlerinde) yaratılması ve süre sınırı koyulması önemlidir. Özellikle internet bağımlılığı ile mücadelede ‘yerine koyma’ faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.
- ⇒ Öğrencilerin interneti sohbet, oyun ve sosyal medya gibi amaçlarla yoğun kullandığı ve eğitim-okul ile ilgili içeriklerin sadece %10 düzeyinde kaldığı görülmüştür. Bu konuda 2023 Eğitim vizyonu doğrultusunda eğitim içeriklerine dönük farklı tasarım, oyun ve etkinlikler oluşturulması öğrencilerin dikkatini çekmede faydalı olacaktır.
- ⇒ Düzenli kitap okuyan öğrenci hiç okumayan öğrenciye göre bağımlılık riskini daha az taşıyor bulgusu, kitap okumanın yaygınlaştırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu konuda okul genelini kapsayan kitap okuma etkinlik ve şenlikleri düzenlenebilir. Aileyi sürece dahil edecek kitap okuma projeleri hazırlanabilir. Kitap okumayla ilgili e-kitap ve e-dergi içeriklerine erişim noktasında öğrenci ve öğretmenler desteklenebilir.
- ⇒ Sosyal ve sportif faaliyetler bağımlılıklarla mücadelede etkin çözüm yollarındandır. Bu kapsamda İl Milli Eğitim Müdürlüğü doğrudan sosyal ve sportif etkinlikler takvimi oluşturarak, yılın başından itibaren okullara duyuru yapabilir. Özellikle turnuvalarda sadece futbola değil salon sporlarına da etkin yönlendirme yapılmalıdır.
- ⇒ Münazara, bilgi yarışması, ünlü meslek mensuplarıyla söyleşiler düzenlenebilir. Çeşitli kurumların desteği ile ebru, ahşap oymacılığı, kaligrafi, hat sanatı gibi konularda eğitimler verilebilir.

ISPARTA
REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

REHBERLİK HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

Pirimehmet Mh. Gölcük Cad. No25 Merkez/ISPARTA

Telefon: (0246) 218 34 48

E-posta: rehberlik32@meb.gov.tr

Web: ispartaram@meb.k12.tr